

การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ*

Education for Nation Development

ภรณ์นิภา เจริญเทียนชัย**

บทคัดย่อ

โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างมากมาย โลกจึงอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านด้วยอัตราที่รวดเร็ว ในศตวรรษที่ 20 ได้สะท้อนให้เห็นว่าพลังแห่งภูมิปัญญา มีพลังมหาศาล และในศตวรรษที่ 21 "ความรู้" จะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังกล่าว ประเทศต่าง ๆ จำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้มีการพัฒนาประเทศและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันคือ "คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์" การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ การดำเนินการจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคคล และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาต้องเอื้อต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้อยู่เสมอโดยการวิจัยในรูปแบบต่างๆ การศึกษาจึงเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่สำคัญ และเป็นวาระแห่งชาติที่ต้องกำหนดให้ชัดเจน ตลอดจนสนับสนุนการจัดการศึกษาของชาติให้มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นในอนาคต

Abstract

The world has gone to the era of dynamic changes with full speed in all aspects. Obviously, in the 20th century, "The Power of Wisdom" had shown its tremendous power of how it could change the world. However, in the 21st century, "Knowledge" will be the key success factor in creating the competitive advantages and wealth of the nation. In the middle of very fast dynamic changes as mentioned, all countries need to learn, adjust and adapt themselves to be ready to face any changes which is unavoidable. To increase the capacity of developing the nation and creating competitive advantages, "Quality of Human Resources" is absolutely critical and essential. Education is a tool to develop the quality of our human resources. Therefore, education philosophy must focus on the development of personal potential and encourage lifelong learning. Precisely, education must support and facilitate the sustainment of nation development and also the development of body of knowledge as well as all kind of researches. Education is definitely the critical strategy for our nation development and it needs to be stated and clearly defined. Also, the quality of education management must be supported and focused to ensure it is the right mean to develop our country in the future.

* บทความนี้ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดบทความทางวิชาการของอาจารย์และบุคลากร มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประจำปี พ.ศ. 2544.

** อาจารย์ ดร. ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายบริหาร คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

คว
ยุคที่มีการ
ต่าง ๆ
เพื่อเตรียม
โลกตลอด
ประเทศให้
สามารถใน
เผชิญกับ
"คุณภาพของ
มนุษย์จึงมี
และพัฒ
การจัดการ
พัฒนาประ
การ
ความคิด
จัดการศึกษ
พลเมืองมี
เจริญมั่นคง
การศึกษ
สามารถช่วย
ความคงอยู่
การ
ทรัพยากร
ศึกษาช่วย
สร้างทั้งคว
สร้างทัศนค
การพัฒนา
เป็นพลเมือง
ของประเทศ
พัฒนาและ
การ
กับชีวิตมน
เรียนรู้ย
มีช่องทางที่

ความเจริญก้าวหน้าในสังคมโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศต่าง ๆ เกิดความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นในกระแสโลกตลอดเวลา โดยปัจจัยที่จะทำให้มีการพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ตลอดจนสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเต็มภาคภูมิ คือ "คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์" การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นรากฐานที่จะส่งเสริมและพัฒนาประเทศชาติให้เกิดความเจริญมั่นคง การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจึงเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่สำคัญยุทธศาสตร์หนึ่ง

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด และคุณธรรมของบุคคล หากประเทศชาติจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมจะทำให้พลเมืองมีคุณภาพอันทำให้สามารถข่างไว้ซึ่งความเจริญมั่นคงและการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น การศึกษาจะช่วยให้คนรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นต่อไปสามารถขยายฐานความรู้ความสามารถ ซึ่งส่งผลต่อความคงอยู่ของประเทศ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีคุณภาพ โดยการศึกษาช่วยพัฒนาให้บุคคลมีความรู้คู่คุณธรรม โดยสร้างทั้งความรู้ทางวิชาการและคุณธรรมควบคู่กันไป สร้างทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมที่เอื้อต่อการพัฒนาตนเองและพัฒนาประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพและคุณธรรม เมื่อพลเมืองของประเทศมีคุณภาพจะทำให้ประเทศชาติเกิดการพัฒนาและมีสันติสุข

การศึกษาเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษากับชีวิตมนุษย์เป็นของคู่กัน การศึกษาต้องเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของบุคคล การจัดการศึกษาต้องมีช่องทางที่จะเอื้ออำนวยให้ประชาชนในสังคมมีโอกาส

เข้าถึงการศึกษาได้อย่างไม่จำกัด ทั้งนี้บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดตั้งแต่วัยเรียน วัยทำงาน จนถึงวัยสูงอายุไม่ว่าอยู่ในสถานภาพใด ต้องสามารถศึกษาหาความรู้ การจัดการศึกษาจึงมีหลายรูปแบบดังที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 23 บัญญัติว่า "การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2543)

หากพิจารณาสาระของการศึกษา อาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาต้องพัฒนาศักยภาพของบุคคล บุคคลแต่ละคนเกิดมาพร้อมกับศักยภาพที่สามารถจะพัฒนาได้ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นสิ่งที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะทำให้บุคคลได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และช่วยให้บุคคลได้นำศักยภาพมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนและสังคม การศึกษาต้องพัฒนาให้บุคคลเป็นผู้ที่คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น พัฒนาให้บุคคลเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข กล่าวคือการศึกษาต้องทำให้เกิดการพัฒนา ด้านสติปัญญา ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม มีความสามารถในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ มีความรู้ความสามารถในการประกอบกรงานอาชีพได้เป็นอย่างดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีคุณธรรม จริยธรรมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีเหตุผล มีคุณค่า มีความสุขและทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับสังคมและประเทศชาติ

การศึกษาต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการประสานเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถนำ

ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และ ความเป็นจริงของชีวิตทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม มีความสุข และ ใช้ในการทำงานในอาชีพให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ รู้จักการประกอบสัมมาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ เห็นคุณค่า และรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบองค์รวม (Holistic) โดยพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและสติปัญญา นอกจากนี้การศึกษาที่สมบูรณ์ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์กับบุคคลอย่างแท้จริงต้องมุ่งพัฒนาความเป็นมนุษย์ ต้องวางรากฐานที่ดีและถูกต้องให้กับบุคคล การศึกษาต้องสร้างสรรค์และพัฒนาให้เกิดวัฒนธรรมแห่งคุณค่าของการอยู่ร่วมกันและความร่วมมือ การศึกษาต้องพัฒนาให้บุคคลมีความเข้าใจในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม เข้าใจสังคมในประเทศและสังคมโลก เข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมในประเทศอย่างเหมาะสม และเข้าใจในการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติในสังคมโลก การศึกษาต้องช่วยพัฒนาให้บุคคลมีความสมบูรณ์ทั้งบุคลิกและมีคุณสมบัติของพลเมืองที่ดีที่เหมาะสมสำหรับการสร้างความเจริญร่วมกันของมนุษยชาติ การศึกษาต้องมีการปลูกฝังและฝึกฝน ชัดเกล้าให้บุคคลมีการพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะสำคัญที่ส่งเสริมให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต อาทิเช่น มีความรับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียร มีวินัย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หนักแน่นอดทน รอบคอบ ซื่อสัตย์สุจริต กตัญญูรู้จักเวทีก่อนผู้มีพระคุณ และรู้จักคุณค่า ไม่เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น มีความเสียสละ รู้จักตัดสินใจอย่างถูกต้องและเหมาะสม มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เคารพสิทธิเสรีภาพ ขึ้นพื้นฐานของบุคคล คำเนิ่งถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม มีจิตสำนึกในความเป็นชาติ เสริมสร้างความรู้สึกรักถิ่นฐานและ การรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต มีคุณธรรม

และจริยธรรม ฯลฯ คุณสมบัติดังกล่าวจะช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม คุณธรรมจะเป็นสิ่งที่กำกับใจของบุคคลให้กระทำคุณความดี และ กำกับความประพฤติของบุคคลให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง นำพาชีวิตไปสู่ความสุขและความสำเร็จ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณค่า และมีส่วนพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ประโยชน์นี้ให้เกิดกับสังคมส่วนรวม ตลอดจนช่วยสนับสนุนการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

2. การศึกษาต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาต้องเป็นการศึกษาที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล มีการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสารสนเทศ โลก ได้เปิดกว้าง มีการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว เป็นสังคมแห่งความรู้ที่มีความรู้ใหม่ ๆ และมีข้อมูลสารสนเทศเพิ่มขึ้นอย่างมากและรวดเร็วทั่วโลก การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความสำคัญและเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญสำหรับบุคคล รัฐมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการสร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Society) โดยมีการจัดการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานที่ และทุกเวลา โดยขยายช่องทางการศึกษาให้มีหลายรูปแบบและมีความหลากหลายทั้งการศึกษาในระบบการศึกษา นอกกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ในชุมชน ควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ร่วมกันและเอื้อต่อการถ่ายทอดและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น การสนับสนุนให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารไปสู่ชุมชน พัฒนาเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง

3. การศึกษาต้องพัฒนาองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ใหม่ เนื่องจากวิทยาการด้านต่าง ๆ มีการสะสมมาเป็นเวลานาน และเมื่อสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงไป มีการพัฒนาด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่าง

เหมาะสม และมากขึ้น การศึกษาพัฒนาองค์ความรู้เพิ่มพูนความรู้ใหม่ นำไปประยุกต์ใช้ได้รับการพัฒนาดำเนินการอย่างต่อ ยอดความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น โลก ดังนั้นจึงลักษณะต่าง ๆ การวิจัยเชิงประจักษ์ การพัฒนาวิทย นวัตกรรมก็ทวีค ส่วนใหญ่จะให้ โดยมีการลงทุ ร้อยละ 3 ขอ เพื่อใช้ในการทำ ด้านการวิจัยแ ผลักดันให้ประจ สมปารณา สข ไทยมีการลงทุน ที่พัฒนาแล้วถึง 2539) เมื่อประ พัฒนาน้อย ที่ จากต่างประเท ทำให้เกิดภาวะก หน่วยงานที่รับ การกำหนดแนว การนำพ ที่ได้รับการพัฒนา สากลมาใช้เป็นลั พัฒนาการรู้ใ มาใช้ควรมีการที่

เหมาะสม และช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การศึกษาวิจัยมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างและพัฒนางานองค์ความรู้ นอกจากนั้นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดความรู้เพิ่มพูนและการสะสมประสบการณ์ ตลอดจนการนำความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ไปบูรณาการและนำไปประยุกต์ใช้จะเป็นรากฐานรองรับความรู้ใหม่ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมา การพัฒนางานองค์ความรู้ใหม่ต้องดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องซึ่งจะเป็นการต่อยอดความรู้ ทำให้ความรู้มีการขยายพรมแดนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ดังนั้นจึงต้องสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยในลักษณะต่าง ๆ ทั้งการวิจัยเพื่อพัฒนางานองค์ความรู้ การวิจัยเชิงประยุกต์ การวิจัยและพัฒนา นอกจากนั้น การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการพัฒนานวัตกรรมก็ทวีความสำคัญยิ่งขึ้น ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญและส่งเสริมการทำวิจัยโดยมีการลงทุนโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 2 ถึงร้อยละ 3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เพื่อใช้ในการทำวิจัย สำหรับประเทศไทยมีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพียงร้อยละ 0.20 ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเท่านั้น (สุกัญญา ธีระกูรณ์เลิศและสมปราวณา สุขทวี, 2538) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยมีการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาน้อยกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วถึง 10-15 เท่า (อมรวิรัช นาคทรพรพ, 2539) เมื่อประเทศไทยมีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาน้อย ทำให้ต้องซื้อเทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ จากต่างประเทศเข้ามามากมายและเพิ่มขึ้นทุกปีทำให้เกิดภาวะการขาดดุลการค้า ในประเด็นดังกล่าวหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการทบทวน เพื่อให้มีการกำหนดแนวทางในการสนับสนุนให้มากขึ้น

การนำทฤษฎี แนวความคิด และองค์ความรู้ที่ได้รับการพัฒนาจากต่างประเทศ หรือความรู้ที่เป็นสากลมาใช้เป็นสิ่งที่ดีเพราะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ในการนำความรู้จากต่างประเทศมาใช้ควรมีการพิจารณาและประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม

โดยมีการศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับความรู้ แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ และนำมาวิเคราะห์ พิจารณากลับกรองและนำความรู้ต่าง ๆ มาใช้โดยเลือกสรรและผสมผสานอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงบริบทของสังคมไทย และให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทยอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามในการนำทฤษฎีจากต่างประเทศมาใช้ นอกจากการประยุกต์ให้เหมาะสมกับสังคมไทยแล้ว หากพิจารณาแล้วเห็นว่าค่านิยมหรือคุณลักษณะบางประการในสังคมไทยเป็นจุดอ่อนก็ควรพิจารณานำแนวความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาสังคมไทย

4. การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกำหนดเป็นวาระแห่งชาติให้ชัดเจน รัฐต้องให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการดำเนินงานในการจัดการศึกษาของประเทศ และต้องจัดการศึกษาของชาติให้มีคุณภาพ เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ และเป็นที่ยืนยันดีที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีสิทธิมาตราที่เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติ อาทิเช่น หมวด 3 มาตรา 43 บัญญัติว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพภายใต้การกำกับดูแลของรัฐย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ" นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 22 บัญญัติว่า "การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2543) และ

ได้มีการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาของชาติ

โลกถูกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมายและรวดเร็ว เมื่อมีการพัฒนาต่อยอดความรู้อย่างต่อเนื่อง สังคมในแต่ละยุคมีการใช้ปัจจัยที่แตกต่างกันในการสร้างความมั่งคั่งให้กับบุคคลและประเทศชาติ Alvin Toffler ได้เขียนหนังสือเรื่องคลื่นลูกที่สาม (The Third Wave) โดยได้กล่าวถึงโลกในยุคต่าง ๆ กล่าวคือยุคแรกคือยุคเกษตรกรรมซึ่งใช้เวลานับพันปีก่อนจะแสดงตัวเองอย่างเด่นชัด ยุคที่สองคือยุคอุตสาหกรรมใช้เวลาประมาณ 300 ปี และยุคที่สามคือยุคสารสนเทศ ซึ่งเป็นยุคเทคโนโลยีระดับสูง (สุกัญญา ติระวนิช และคณะ, 2542) ในสังคมยุคแรกซึ่งเป็นยุคเกษตรกรรมปัจจัยสร้างความมั่งคั่งคือที่ดิน แรงงาน อากาศและทรัพยากรธรรมชาติ โลกยุคเกษตรกรรมนั้นอากาศเป็นฐานอำนาจที่สำคัญ และมีการระดมกำลังคนเข้ามาเพื่อทำผลิตภัณฑ์หาเลี้ยงชีพ เมื่อโลกเคลื่อนเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมซึ่งเป็นยุคที่มีนักวิทยาศาสตร์เกิดขึ้นหลายท่าน ได้มีการคิดค้นและประดิษฐ์เครื่องมือและเครื่องจักรต่าง ๆ มีการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ในระดับหนึ่ง โลกได้ผันไปสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมเครื่องจักร วัตุดิบ และเงินทุนได้กลายเป็นปัจจัยสร้างความมั่งคั่ง ผู้ใดมีปัจจัยทั้งสามครอบครองก็กลายเป็นผู้ทรงอำนาจในสังคม โลกยุคอุตสาหกรรม เงินทุนเป็นอำนาจหลักเพราะเงินทุนเป็นสิ่งที่ใช้จ่ายแรงงานซื้อเครื่องจักรและทำการผลิตด้านอุตสาหกรรม เมื่อคาร์ล มาร์กซ คิดทฤษฎี มาร์กซิสต์ขึ้นมาในเวลาต่อมา โลกก็ถูกแบ่งเป็นสองค่าย และเกิดการต่อสู้ในระดับประเทศต่อประเทศ ภูมิภาคต่อภูมิภาค จนกระทั่งต่อมาคอมพิวเตอร์ได้รับการคิดค้นและพัฒนาจนเป็นระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างน่าอัศจรรย์ ทำให้โลกที่กว้างขวางมากถูกเชื่อมต่อเข้าด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกเข้าสู่ยุคสารสนเทศ (Information era) ซึ่งเป็นคลื่นลูกที่สาม เป็นโลกที่วิถีชีวิตและสังคมของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก แตกต่างจากโลกยุค

เกษตรกรรมและยุคอุตสาหกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และเข้ามามีบทบาทในชีวิตของมนุษย์ทั่วโลก นอกจากนั้นยังมีเทคโนโลยีด้านอื่น ๆ อาทิเช่น เทคโนโลยีชีวภาพก็ได้รับการพัฒนาขึ้นมามากมายเช่นเดียวกัน ทำให้ในปัจจุบันสามารถทำการตัดต่อพันธุกรรมได้ทั้งในมนุษย์ สัตว์ และพืช

ตลอดศตวรรษที่ 20 ได้สะท้อนให้เห็นถึง "พลังแห่งภูมิปัญญา" (Knowledge Power) ของมนุษยชาติโดยแท้จริง เป็นบทพิสูจน์ว่าภูมิปัญญาที่มีพลังมหาศาล เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีชีวภาพ อิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ มีผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และการดำเนินธุรกิจในด้านต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีผลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์ พลังแห่งภูมิปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความมั่งคั่งและความเจริญก้าวหน้าของบุคคล องค์กรและประเทศชาติ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศ โลกอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านด้วยอัตราเร่งที่รวดเร็ว ปัจจัยสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนจากสิ่งที่จับต้องได้เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้แต่มีพลังมหาศาล นั่นคือ "ความรู้" โลกยุคสารสนเทศเป็นโลกที่ต้องใช้ "ความรู้" เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานด้านต่างๆ ประเทศต้องมุ่งพัฒนาให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ หากสังคมใดไม่มีความรู้ สังคมใดไม่มีการเรียนรู้ สังคมนั้นจะไม่สามารถอยู่ในโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรีที่ทัดเทียมกับสังคมอื่นในสังคมโลก

จะเห็นได้ว่าโลกในศตวรรษที่ 21 "ความรู้" เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันและสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ เป็นปัจจัยที่จะกำหนดโฉมหน้าของการแข่งขันทางการค้า โลกได้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษแห่งสมรรถภูมิความรู้ซึ่งท้าทายความสามารถของประเทศต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งเป็นโลกไร้พรมแดน โลกทั้งโลกคือหมู่บ้านเดียวกัน

(One global village) จะถูกส่งต่อไปยัง กว้างขวาง ซึ่งคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ในส เป็นโลกที่มีกา ท้องถิ่น ระดับ ก่อให้เกิดการ ต่าง ๆ มากขึ้น เป็นไปอย่างรวดเร็ว (New Economy) และเทคโนโลยี สารสนเทศที่ การจัดการ สารสนเทศและ เงินทุนหรือแรง ด้วยมิติของสท ได้แม้ผู้ซื้อและ ธุรกิจในลักษณะ ได้ทวีความสำ ธุรกิจต่าง ๆ มี และมีความตื่น และผู้ขายผ่าน ตลอด 24 ชั่วโมง การเงินใช้ระบบ ในขณะเดียวกัน ภายในได้อย่าง การดำเนินธุรกิจ เศรษฐกิจระบบ ทางนั้นจะต้อง การก้าวสู่การศ ในระดับประเทศ แข่งขันขยายตัวสู่ระดับโลก มากขึ้น ทำให้

(One global village) ข้อมูลข่าวสารจากที่หนึ่งของโลก จะถูกส่งต่อไปยังอีกแห่งหนึ่งของโลกได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ตลอดจนการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในส่วนต่าง ๆ ของโลก โลกยุคโลกาภิวัตน์เป็นโลกที่มีการแข่งขันและความร่วมมือทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น พัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว และได้ก่อให้เกิดเศรษฐกิจระบบใหม่ (New Economy) ที่ใช้ฐานของเครือข่ายสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นระบบเศรษฐกิจที่ต้องมีสารสนเทศที่เหมาะสมและเพียงพอเพื่อใช้ในการจัดการ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการแลกเปลี่ยนสารสนเทศและความรู้มากกว่าปัจจัยการผลิตในด้านเงินทุนหรือแรงงาน เป็นระบบเศรษฐกิจที่ไม่ถูกจำกัดด้วยมิติของสถานที่และเวลา ธุรกิจสามารถดำเนินการได้แม้ผู้ซื้อและผู้ขายอยู่คนละซีกโลกก็ตาม การดำเนินธุรกิจในลักษณะพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) ได้ทวีความสำคัญและมีการดำเนินการมากขึ้น ทำให้ธุรกิจต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงานและมีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา การติดต่อกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายผ่านตลาดบนระบบอินเทอร์เน็ตดำเนินการได้ตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้ผู้ซื้อมีทางเลือกมากขึ้น ระบบการเงินใช้ระบบการโอนเครดิตผ่านเครือข่ายออนไลน์ ในขณะเดียวกันคู่แข่งจากต่างประเทศสามารถเข้าสู่ตลาดภายในได้อย่างง่ายโดยผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การดำเนินธุรกิจจึงมีคู่แข่งที่ขยายวงกว้างมากขึ้น ในเศรษฐกิจระบบใหม่ สินค้า การบริการและระบบการทำงานจะต้องเข้าสู่ระบบมาตรฐาน (standardization) การก้าวสู่การค้าเสรีที่เปิดขยายการแข่งขันทางการค้าในระดับประเทศให้กว้างขวางมากขึ้น พรหมแดนการแข่งขันขยายตัวจากระดับท้องถิ่นและระดับประเทศไปสู่ระดับโลก การแข่งขันที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องมีการพัฒนาสินค้า

และการบริการให้มีคุณภาพสูงขึ้นและต้องพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ประเทศชาติจึงต้องการ "ความรู้" ที่ทันสมัย ถูกต้องและครบถ้วน เพื่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและการบริการ และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ในสภาพการณ์ดังกล่าวการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเป็นปัจจัยแห่งความได้เปรียบขององค์กร ซึ่งการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความรู้เป็นพื้นฐาน โดยการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาความรู้ดังกล่าวให้กับบุคคล การพัฒนาให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้จึงมีความสำคัญ

การก้าวสู่โลกยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Based Economy) ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องก้าวสู่การแข่งขันในเวทีเศรษฐกิจโลก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญทั้งในด้านการเมือง การค้า สังคม ประชากร เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จากสภาพการณ์ดังกล่าวความอยู่รอดของประเทศท่ามกลางบรรยากาศของการแข่งขันทางการค้าไม่อาจจะอาศัยเพียงทรัพยากรธรรมชาติที่นับวันจะเหลือน้อยลงไป และแรงงานไร้ฝีมือแรงงานราคาถูกก็มิได้เป็นปัจจัยในการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันได้อีก สิ่งที่ประเทศชาติต้องการคือทรัพยากร "ความรู้" ที่จะสร้างความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนภายใต้เงื่อนไขของเศรษฐกิจระบบใหม่ ต้องการความรู้ที่ช่วยให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนต้องการความรู้ที่ใช้เป็นฐานสำหรับการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ สิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการสำหรับการพัฒนาสู่สังคมแห่งการเรียนรู้คือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบการสื่อสารโทรคมนาคม และเครือข่ายสารสนเทศ การลงทุนสำหรับเพื่อการวิจัยและพัฒนา เป็นต้น ในกระแสของโลกาภิวัตน์ หากพิจารณาในระดับจุลภาคจะพบว่าองค์กรทั้งภาค

รัฐและเอกชนต่างต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ องค์การและสมาชิกในองค์การจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อการอยู่รอดและเพื่อความเจริญก้าวหน้าขององค์การ องค์การจึงมีการเปลี่ยนยุทธศาสตร์จากการสะสมทุนหรือวัตถุดิบมาเป็นการสะสมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และสะสมข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการจัดการ ผู้บริหารต้องพิจารณาหาแนวทางที่จะบำรุงรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถไว้ในองค์การและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ หากพิจารณาในระดับมหภาค ประเทศชาติต้องพัฒนาให้คนในชาติมีความรู้ความสามารถ เพื่อสร้างความสามารถเชิงการแข่งขัน (Competitive Advantage) โดยการจัดการศึกษาที่มีหลายรูปแบบอย่างเหมาะสม

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า “ทรัพยากรมนุษย์” เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสำคัญยิ่งของประเทศชาติ สถาบันการศึกษามีภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีความรู้และคุณธรรม ตลอดจนการเสริมสร้างพัฒนาศักยภาพทางการแข่งขันของประเทศให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจในการผลิตกำลังคนอันเป็นมันสมองของชาติในการแก้ปัญหาและพัฒนาด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี และทำหน้าที่เป็นกลไกในการสร้างดุลยภาพใหม่ให้กับสังคม ได้แก่อดุลยภาพระหว่างวัตถุนิยมและจิตนิยม ระหว่างการใช้และการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ระหว่างการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาของต่างประเทศ ระหว่างการพึ่งตนเองและการพึ่งพาผู้อื่น ฯลฯ สิ่งดังกล่าวล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยคนในชาติที่มีฐานความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

อย่างไรก็ตามจะพบว่าในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นกระแสโลกและกระแสทางวัตถุนิยม ทำให้การพัฒนาสังคมเป็นการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้ให้ทรรศนะ

เกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ ว่าโลกาภิวัตน์ต้องเป็นโลกาภิวัตน์แบบพัฒนาคือมนุษย์มีจิตใจรักเพื่อนมนุษย์ทั้งหมดอยากอยู่ร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันทั้งโลกซึ่งมีความเป็นไปได้ในสมัยปัจจุบัน และมีความจำเป็นที่มนุษย์ต้องมีจิตสำนึกโลก คิดถึงมนุษย์ทั้งหมดว่าเป็นพี่น้องกัน รักเพื่อนมนุษย์ทั้งหมด รักธรรมชาติทั้งหมด มีการสร้างการอยู่ร่วมกันด้วยสันติ (ประเวศ วะสี, 2544) จากแนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาประเทศ จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันแนวความคิดที่ว่าการพัฒนาประเทศต้องมุ่งที่การสร้าง ความมั่งคั่งร่ำรวยแก่ประเทศเป็นหลักได้เปลี่ยนมาสู่การปรับแนวความคิดในการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable development) โดยมีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มิใช่ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมให้ก้าวสู่การเป็นสังคมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. สังคมคุณภาพที่ยึดหลักความสมดุล โดยมุ่งพัฒนาให้บุคคลเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข
2. สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ควบคู่กับการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา
3. สังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรม และคุณค่าแห่งสังคม และมีการพัฒนาเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง

ทั้งนี้ต้องมีการพัฒนากระแสธรรมาภิวัตน์ มาช่วยพัฒนาสังคมควบคู่กับการพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ จุดมุ่งหมายในการพัฒนาคือการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคนให้ดีและมีความสุข การศึกษาต้องเอื้อต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ต้องพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดีมีคุณธรรม และมีความรู้ความสามารถอันจะนำไปสู่การสร้าง ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของประเทศ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เพื่อนำไปสู่ความสมานฉันท์ในสังคม ความสันติสุขของชนในชาติ และความสันติสุขของมนุษยชาติในสังคมโลก

ดังนั้นจึง
ในการพัฒนาปร
ความสำคัญต่อ
บทบาทสำคัญต่อ
เจริญก้าวหน้ายิ่ง
ศรีปฐม มหาวินัย
สร้างคน คนสร้าง

ประเวศ วะสี, ก
พริ้นต์
สำนักงานคณะกรรมการ
2542.
สุกัญญา ธีระกู
วิจัยแ
แห่งช
สุกัญญา ธีระวิน
อมรวิรัช นาคพรท

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการศึกษาคือเป็นยุทธศาสตร์
ในการพัฒนาประเทศที่สำคัญยุทธศาสตร์หนึ่งที่มีความ
สำคัญต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และคนมี
บทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติให้มีความ
เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น สมดังปรัชญาของมหาวิทยาลัย
ศรีปทุม มหาวิทยาลัยของคนรุ่นใหม่ที่ว่า “การศึกษา
สร้างคน คนสร้างชาติ” □

บรรณานุกรม

- ประเวศ วะสี. การปฏิรูปการเรียนรู้ : ยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : เอสอาร์
พรินติ้ง, 2544.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด, 2543.
- สุกัญญา ชีระกูรณ์เลิศ และสมปรารถนา สุขทวี. รายงานการวิจัยการศึกษาค่าใช้จ่ายและบุคลากรทางการ
วิจัยและพัฒนาของประเทศไทย ปีพ.ศ. 2536. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัย
แห่งชาติ, 2538.
- สุกัญญา ตีระวนิช และคณะ. แบล. คลื่นลูกที่สาม. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร : เบลโล่การพิมพ์, 2542.
- อมรวิชัย นาคทรพรพ. ความฝันของแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนตะวันออก, 2539.